

Kostnadsschablon för skötsel av en äldre fruktodling

Upprättad av Fabian Mebus och Helena Edman, november 2024

Innehåll

1. Om kostnadsberäkningar	2
2. Røjning av sly, buskar och träd	3
3. Beskrning	3
3.1. Restaureringsbeskrning.....	3
3.2. Årlig underhållsbeskrning.....	5
4. Markskötsel	6
4.1. Kemisk bekämpning och klippning	6
4.2. Fräsning och klippning.....	6
4.3. Enbart slaghack/betesputs.....	7
4.4. Slåtter och räfsning.....	7
4.5. Gräsbränning	8
4.6. Bete	8
5. Gödsling.....	8
6. Slutsatser.....	9

1. Om kostnadsberäkningar

I det här dokumentet redovisar vi en uppskattning av kostnader för skötsel av en äldre fruktodling. Tiduppskattningar är baserade på våra egna erfarenheter av den praktiska skötseln i äldre fruktodlingar på Österlen och på intervjuer med ett antal brukare och entreprenörer. För att erhålla en kostnadsuppskattning har vi använt oss av en **schabloniserad fakturerad timkostnad på 300 kronor exklusive moms**, men den verkliga timkostnaden som idag betalas för skötsel av äldre fruktodlingar kan vara både lägre och högre. Enligt det nuvarande kollektivavtalet mellan Gröna arbetsgivare och Kommunal, som de flesta yrkesodlare följer, ligger timlönen på drygt 200 kr (inklusive arbetsgivaravgift och semesterersättning).

Kostnader för att sköta en äldre fruktodling varierar avsevärt beroende på ägarens eller brukarens ambitionsnivå, val av maskiner och redskap samt syfte med skötseln. In det här dokumentet fokuserar vi enbart på kostnader som uppstår för beskärning och för skötseln av marken. Dessa är enligt vår bedömning de åtgärder som är absolut nödvändiga för att bevara en äldre fruktodling. I många fall kan det också krävas gödsling för att träden ska överleva på lång sikt, varför vi även har uppskattat kostnader för viss gödsling.

Utöver beskärning, markskötsel och gödsling finns en mängd andra åtgärder som kan bli aktuella i skötseln av en äldre fruktodling, t.ex. bevattning, bekämpning av skadegörare, plockning av frukten, avverkning av döda träd och nyplantering. Därtill kommer kostnader för investeringar, maskiner, bränsle, certifiering, m.m. Dessa åtgärder och kostnader tar vi dock inte upp här.

Denna kostnadsschablon fokuserar enbart på kostnader som uppstår för att hålla en äldre fruktodling i skick. Vid mer intensiv skötsel är kostnaderna betydligt högre. Eventuella intäkter i form av försäljning av frukt, must och liknande eller ersättningar (t.ex. gårdsstöd och miljöersättning för ekologisk fruktodling) har inte tagits hänsyn till.

Det finns flera publikationer som beskriver ekonomi i modern fruktodling¹, men dessa är sällan relevanta när det gäller äldre fruktodlingar med korgträd.

¹ t.ex. Jordbruksverket 2013: [Ekonomi i fruktodling – Kalkyler för äpple](#).

2. Rövning av sly, buskar och träd

Många odlingar som stått övergivna i ett antal år har växt igen med buskar, sly, rotskott och träd. Innan man kan återgå till en ordinarie markskötsel så krävs det här rövning och eventuell fällning samt omhändertagande av ris och ved. Kostnader för detta arbete kan variera stort beroende på grad av igenväxning, framkomlighet med maskiner, m.m. Följande siffror bör ses som grova uppskattningar per hektar och avser manuell rövning. Om rövningen genomförs med maskin så tar det kortare tid, men kostnaden per timme är betydligt högre. Vad som är mest kostnadseffektivt får bedömas i det enskilda fallet.

- Måttligt igenväxt med sly och buskar: 30 h/ha – 9 000 kr
- Igenväxt med sly, buskar och mindre träd: 60 h/ha – 18 000 kr
- Kraftigt igenväxt med större träd och täta buskage: 100 h/ha – 30 000 kr

3. Beskärning

3.1. Restaureringsbeskärning

Att restaurera ett träd som inte beskurits på många år brukar göras under minst två, men helst tre år. Tidsåtgången varierar kraftigt beroende på trädets höjd, hur mycket trädet har växt per år och hur noggrant beskärningen utförs (dvs. hur snitten sätts). Även val av verktyg har stor betydelse. Om man arbetar från marken med motor- eller tryckluftsdrivna redskap (stångsekatör eller stångsåg) kan arbetet utföras snabbare, men snitten blir ofta sämre vilket kan förkorta trädets livslängd.

I våra tiduppskattningar utgår vi ifrån en yrkeskunnig, professionell beskärare som använder effektiva redskap men som inte slarvar med noggrannheten avseende snittens placering. Vi utgår också från att trädet är gammalt med en bred, korgformad krona med 3–4 sidogrenar.

År 1

- Måttligt igenväxt, träd med relativt svag tillväxt: 0,5 h/träd + 5 min rishantering – 175 kr/träd
- Relativt kraftigt igenväxt, träd med mellanstark tillväxt: 0,75 h/träd + 10 min rishantering – 275 kr/träd
- Kraftigt igenväxt, träd med många tätsittande eller höga/grova skott (ofta behövs klättring i trädet): 1 h/träd + 15 min ris- och vedhantering – 375 kr/träd

År 2 (tidsåtgången beror även på hur trädet svarar med ny skottbildning efter år 1)

- Måttligt igenväxt träd med relativt svag tillväxt: 20 min + 5 min rishantering – 125 kr/träd
- Relativt kraftigt igenväxt träd med mellanstark tillväxt: 0,75 h/träd + 10 min rishantering – 275 kr/träd
- Kraftigt igenväxt träd med många tätsittande eller höga/grova skott: 0,75 h/träd + 15 min ris- och vedhantering – 300 kr/träd

År 3 (tidsåtgången beror främst på hur trädet svarar med ny skottbildning efter år 2)

- Träd med relativt svag tillväxt: 10 min/träd + 3 min rishantering – 65 kr/träd
- Träd med mellanstark tillväxt: 20 min/träd + 5 min rishantering – 125 kr/träd
- Träd med kraftig tillväxt: 0,5 h/träd + 5 min rishantering – 175 kr/träd

I en äldre traditionell fruktodling med ett avstånd mellan raderna och träden på ca 5 meter brukar det finnas omkring 300 träd/ha, vilket innebär att restaureringskostnaden ligger mellan ca 50 000 och 110 000 kr/ha år 1, mellan ca 35 000 och 90 000 kr/ha år 2 och mellan ca 20 000 och 50 000 kr/ha år 3. Om restaureringen istället görs under enbart två år blir kostnaden per år högre, vilket gör att totalsumman bedöms ändå blir ungefär samma.

3.2. Årlig underhållsbeskrning

Tidsåtgången för den årliga beskrningen varierar kraftigt beroende på trädets form, höjd och tillväxt. Även syftet med beskrningen är avgörande. Om man t.ex. vill producera frukt av hög kvalitet för försäljning kan det vara värt att lägga mer tid på beskrningen än om man endast vill producera så kallad industrifrukt eller frukt till mustning. Här räknar vi med normal underhållsbeskrning med det främsta syftet att bibehålla ett friskt och välbalanserat träd.

- Mindre träd med svag – måttlig tillväxt: **10 min/träd + 2 min rishantering – 60 kr/träd**
- Mellanstora träd med bra tillväxt och stora träd med svag - måttlig tillväxt: **15 min + 3 min rishantering – 90 kr/träd**
- Stora träd med hög tillväxt: **20 min/träd + 5 min rishantering – 125 kr/träd**

Kostnaden för rishantering kan elimineras om man låter grenarna ligga kvar på marken och krossar dem med slaghack i samband med första klippningen på våren. Detta kan dock leda till ökade angrepp av kräfta (särskilt i odlingar utan besprutning).

I en fruktodling med ca 300 träd per hektar innebär underhållsbeskrningen en kostnad på mellan ca **18 000 - 38 000 kr/ha**. Med lägre timlön (t.ex. 200 kr) och snabbare arbetstakt (som resulterar i mindre exakta snitt, vilket är något vi absolut avråder från) kan man enligt uppgift från intervjuade markägare och utförare komma ner till som lägst ca **12 000 kr/ha** (gäller odlingar med relativt låga och lättbeskrna träd). I moderna, tätt planterade odlingar räknar man med mellan 120 - 150 h/ha för den årliga beskrningen, vilket ger en kostnad på ca 25 000 - 35 000 kr/ha om man använder säsongarbetare med kollektivavtal.

4. Markskötsel

I konventionell odling och IP odling brukar marken skötas med kemisk besprutning under träden och gräsklippning på körbanan mellan raderna. I ekologiska odlingar brukar man tillämpa fräsning under träden och klippning mellan raderna. I mer intensivt skötta odlingar används ofta enbart slaghack, ibland med manuell röjning under träden (röjsåg). Slätter med höbärgning, gräsbränning och bete förekommer än så länge endast i mycket liten skala eller i form av försöksverksamhet.

Här nedan jämför vi kostnaden för de olika alternativen:

4.1. Kemisk bekämpning och klippning

I konventionell odling och IP odling räknar man med besprutning under träden med kemiska ogräsmedel tre gånger per år. Många markägare/brukare av äldre odlingar har dock övergått till enbart en besprutning på våren, vilket är det vi räknar med här.

Klippning av körbanan mellan träden brukar ske varannan – var tredje vecka, ca 10 - 12 gånger per säsong. Här räknar vi dock enbart med 3 klippningar, vilket förmodligen är minimum om man inte vill använda slaghack.

- Besprutning mot ogräs 1 gång per säsong: **1,5 h/ha = 1 200 kr + kostnader för bekämpningsmedel** (här har vi räknat på 800 kr/h för att täcka kostnaden för traktorn)
- Klippning 3 gånger per år (vi räknar med att en klippning tar ca 1,5 - 2 h/ha): **5 h/ha – 4 000 kr** (här har vi räknat på 800 kr/h för att täcka kostnaden för traktorn)

Den totala kostnaden för besprutning under träden och klippning av körbanan blir därmed ca **5 000 kr/ha (+ kostnader för ogräsmedel)**.

4.2. Fräsning och klippning

Jordbruksverket räknar med 6 omgångar av mekanisk ogräsbekämpning i modern ekologisk fruktodling (spaljé) samt klippning av körbanorna varannan vecka. Här

LEVANDE LANDSKAP

NATUR- OCH KULTURMILJÖVÅRD
TRÄD OCH TRÄDGÅRD

Lokalt ledd utveckling

LEADER

SYDÖSTRA SKÅNE

Europaske jordbruksråden för
landsbygdsutveckling Europe
investerar i landsbygdsområden

räknar vi dock enbart med fräsning vid ett tillfälle under våren följt av 3 klippningar under resten av säsongen.

- Fräsning med liten traktorfräs: **15 h/ha – 12 000 kr** (här har vi räknat på 800 kr/h för att täcka kostnaden för traktorn)
- Klippning 3 gånger per år (vi räknar med att en klippning tar ca 1,5 - 2 timmar per hektar): **5 h/ha – 4 000 kr** (här har vi räknat på 800 kr/h för att täcka kostnaden för traktorn)

Den totala kostnaden för fräsning under träden och klippning av körbanorna blir därmed ca **16 000 kr per hektar**.

4.3. Enbart slaghack/betesputs

Enligt vår bedömning räcker det med två körningar med slaghack per år för att hålla odlingen i skick utan att ta hänsyn till fruktproduktion (många odlare kör betydligt oftare än så). Vi räknar med att en körning tar 4 h/ha.

- 2 körningar med slaghack: **8h/ha – 6 400 kr** (här har vi räknat på 800 kr/h för att täcka kostnaden för traktorn)

4.4. Slätter och räfsning

- Slätter med tvåhjulstraktor med slätterbalk kompletterat med röjsåg med klinga: **10 h/ha – 6 000 kr** (här har vi räknat på 600 kr/h för att täcka kostnaden för tvåhjulstraktorn)
- Räfsning av höet från hand, höet läggs under träden: **24 h/ha – 7 200 kr**

Den totala kostnaden för motormanuell slätter och räfsning blir därmed ca **13 000 kr per hektar**. Kostnaderna kan minskas om man åtminstone delvis kan genomföra arbetet med traktorburna maskiner (eller andra maskiner som fyrhjulning med balansräfsa eller liknande).

4.5. Gräsbränning

Vegetationen får stå orörd hela säsongen och fjolårsgräset bränns bort under våren. Metoden är bra ur biologisk synpunkt men gynnar sork och kan på sikt orsaka näringsbrist hos träden. Den kan även försvåra plockning av frukt om vegetationen är hög under hösten.

- Gräsbränning inklusive förberedelse (krävs minst 2 personer): 12 h/ha – 3 600 kr/ha

4.6. Bete

Betesdrift kräver stängsling samt underhåll av stängslet och daglig tillsyn av djuren. Vi har uppskattat arbetsinsatsen till minst 16 timmar om man räknar med en kort betessäsong på ca 4 veckor och en daglig djurtillsyn om 5 min samt iordningsställande av stängsel, vatten och el.

- Betesdrift ca 4 veckor: 16h/ha – 4 800 kr

5. Gödsling

Kostnader för gödsling är svåra att uppskatta. Variationen är stor beroende på bl.a. typ av jordart och krav på fruktproduktion. Jordbruksverket räknar med att mineralgödsel tillförs tre gånger per säsong i moderna konventionella odlingar med snabbväxande spaljéträd. Växtnäring tillförs också via droppbevattningen där sådan finns (det är dock relativt ovanligt i gamla odlingar). Dessutom tillförs bladgödsel samtidigt med vissa växtskyddsprutningar.

I moderna ekologiska odlingar räknar Jordbruksverket med att organisk gödsel tillförs tre gånger per år. Den kan bestå av komposterad stallgödsel eller pelleterad organisk gödsel. Arbetstiden för spridning av organisk gödsel är högre än för mineralgödsel.

I den här kostandsschablonen räknar vi enbart med en minimal gödsling i syfte att säkra trädens överlevnad, vilket innebär en relativt låg gödselgiva per säsong.

- Gödsling med stallgödsel/kompost eller liknande som läggs manuellt under träden: **10 h/ha – 3 000 kr + kostnader för gödseln och transport** (transportkostnader för fast gödsel kan vara höga vid långa transportavstånd)
- Gödsling med pelleterat organisk gödsel (t.ex. biofer) som sprids under träden (vi utgår från en relativt låg gödselgiva): **5 000 kr/ha** (merparten av kostnaden avser gödseln, arbetskostnaden är relativt låg).
- Gödsling med NPK gödsel: **3 000 kr/ha** (merparten av kostnaden avser gödseln, arbetskostnaden är relativt låg)

6. Slutsatser

Utifrån denna kostnadsschablon drar vi följande slutsatser:

- En restaurering av en äldre fruktodling som har växt igen under många år är mycket kostsam. Kostnaden kan vara fem gånger högre eller mer än en vanlig underhållsbeskrning. Med en timkostnad på 300 kr (fakturerad ex moms) kan man i en kraftigt igenväxt odling räkna med en **restaureringskostnad på sammanlagt ca 160 000 kr per hektar**. Om restaureringen genomförs under två år är kostnaden ca 100 000 kr per hektar år 1 och ca 60 000 kr per hektar år 2. Om restaureringen genomförs under tre år är kostnaden ca 80 000 kr per hektar år 1, ca 60 000 kr per hektar år 2 och ca 30 000 kronor per hektar år 3.
- Med en timkostnad på 300 kr (fakturerad ex moms) kostar en genomsnittlig, fackmannamässigt utförd underhållsbeskrning i en gammal äppelodling minst 20 000 kr per hektar och år.
- På de flesta jordar krävs någon form av återkommande gödsling för att säkra trädens långsiktiga överlevnad. Man bör grovt räkna med ca 5 000 kr per hektar och år för gödsling.
- Den billigaste formen av markskötseln är gräsbränning eller bete som ligger under 5 000 kr per hektar och år. Det saknas dock erfarenheter om de långsiktiga effekterna av betesdjur och gräsbränning i fruktodlingar. I många fall medför betesdrift omfattande skador på träden.

- Den näst billigaste markskötseln är körning med slaghack två gånger per säsong alternativt kemisk ogräsbekämpning i kombination med gräsklippning/slaghack. Båda alternativen kostar mellan 5 000 – 10 000 kronor per hektar.
- Den dyraste formen av markskötsel är fräsning i kombination med klippning/slaghack alternativt slåtter och räfsning av höet. Kostnaden ligger omkring 15 000 kronor per hektar.

Man bör grovt räkna med en lägsta årlig kostnad på omkring 30 000 kr per hektar för beskärning, markskötsel och viss gödsling (om man räknar med en arbetskostnad på 300 kr per timme, fakturerad ex moms). Kostnaden avser relativt extensiv skötsel av en äldre fruktodling med målet att långsiktigt bevara träden och miljön.

LEVANDE LANDSKAP

NATUR- OCH KULTURMILJÖVÅRD
TRÄD OCH TRÄDGÅRD

Lokalt ledd utveckling

LEADER

SYDÖSTRA SKÅNE

